

Austad historielag

Møte på Austad grendehus 05.10.2023 klokka 19

Arne Lervik åpnet møtet for kvelden. Han presenterte Andreas Vollan fra Birkeland og temaet.

Ole Vollan – fra Austad til Nordahl Grieg.

En mann som var betydningsfull på slutten av 1800 - begynnelsen av 1900- tallet.

Ole Kristian Vollan, f. 27. juni 1837 i Lyngdal.

Han vokste opp i Gamle Austadvei forbi Austad grendehus, hold høyre på toppen av bakken og følg veien til endes. Helge Tranberg, som var publikum i salen eier gården i dag.

Arne Åmland forteller at bestemor bodde der. Han er fem-menning til Andreas Vollan.

Andreas forteller: Kolbein og Ole. Ole var den eldste. Født akkurat 100 år før meg. Han fikk en bror noen år senere. Faren døde da Ole var 9. De var dermed fattige og brødrene bodde sammen med moren.

Vi får høre om Oles tilknytning til Lyngdal Prestegård.

Ole hadde utmerket seg tidlig og ble lagt merke til av Gabriel Kielland. Han bodde hos Henrik Oftebro og ble undervist av Gabriel og Gustava Kielland i 3 år. Disse årene preget Ole veldig. Dette var Oles eneste mulighet for utdanning, siden han kom fra fattige kår i Austad.

Ole begynte på Latinerskolen i Stavanger. Han tok eksamen i 1856 som årets eneste preceterist, noe som kvalifiserte ham til «Kong Carl Johans gave».

Ole tok teologisk embetseksamen som tjuetvåring (1861).

Han jobbet på skole i Hammerfest, som lærer og bestyrer. Forelsket seg der i den lærerinna som var den eneste som kom på tida om morgenen. Kona var fra Dass- slekta (jmfr. Petter Dass).

I 1867 flyttet han til Bergen og var blant annet konstituert skoledirektør. Han kunne være tydelig og kvass, og kanskje derfor han ikke fikk en fast stilling?

Samtidig var han klokker, i Nykirken og Domkirken. I denne tida var klokkerstillingen en betydelig stilling.

Ole Vollan var liten i seg selv, virka feig og var sykkelig og. Men han tok igjen og var knallhard i pennen. I gudstjeneste ble han brukt som eksempel «den hellige ånd kommer ikke brasende, men kommer snikende som klokker Vollan».

Han var medlem av den kongelige koalisjon som gjorde forarbeid til *skoleloven*.

Satte størst spor som pressemann og politiker.

1875 – 1885

Vestlandsposten– ble redaktør etter hvert. Tok over etter Lars Oftedal. Oftedal måtte gå etter en skandale og Vollan tok over.

Vollan var veldig kritisk til prestenes rolle. Vollan var påvirket av Kiellands lavkirkelige holdninger. Han jobbet for og fikk langt på vei til at det skulle bli valgte menighetsråd, de skulle ikke utpekes av presten. Han var derfor ikke særlig populær blant de høykirkelige.

Vollan var også veldig på vakt mot det radikale, og var derfor med på dannelsen av det Moderate venstre, som etter hvert gikk inn i Høyre.

Vollan og kontakt med heimbygda.

Andreas har gått gjennom mange brev fra 1868, som mor til Ole, Maria, har skrevet. Her omtales Ole, men ikke sikkert at han har vært hjemme. Den siste som bodde på Vollan av slekta var Katrina, den yngste av pappas søstre. Måtte flytte pga astmatiske problemer. Men hun skrev at Ole var på besøk i Austad i 1906, året før han døde.

Ei gang hadde han vært oppe å hilst på enka etter sin bror. Det er sannsynlig at Nordahl Grieg også har vært innom Austad, men dette har vi ikke dokumentasjon på. Harald Vollan Grieg og Nordahls søster vet vi var innom Austad.

Ole Vollan gjorde seg mest bemerket på Vestlandet. Ådne Fardal Klev leser avisaartikken om folkeavstemming ang oppløsning av Unionen. Her er det blant andre underskrevet Ole Vollan.

Andreas forteller at Ole satte fyr på alle sine papirer før han døde. Det skulle ikke ligge noe skryt igjen etter ham.

Tilknytning til Austad: Det har påvirket ham å vokse opp der i fattige kår. Han var opptatt av småbøndene og bondestanden.

Det begynte å være snakk om nynorsken, nytt skriftspråk. Da tente Ole på alle pluggene. Det var da virkelig ikke nødvendig i dette lille landet Norge. Skrev derfor ganske skarpe innlegg om nynorsken. Ikke på tale med noe nytt skriftspråk. Han beholdt sin lyngdalsdialekt hele livet. «Du må være klar over at folk forstår min dialekt mye bedre enn det du snakker». (ble sagt i debatt til en som snakket mer nynorsk).

Ole døde av hjertelammelse. Var rett før i god form, i Stiftsprestemøte.

Ole Vollan har hatt større innvirkning i norsk politikk i den siste mannsalder og har hatt mange verv og stillinger.

Ole Vollan sørget for å legge fram all bakgrunnsinformasjon til motstanderne, slik at de kunne diskutere på samme nivå og gjøre opp sin mening ut fra samme bakgrunnskunnskap.

Bilde av «gjengen» på skjermen: Jakob Sverdrup (nevø til statsminister Sverdrup), Christian Bruun, O. Vollan og Lars Oftedal. (Bror til Jakob Sverdrup ble gift med 2 av døtrene til Ole Vollan).

Ole var 9 år da faren omkom.

Som nevnt fant Ole sin kone i Hammerfest, Johanne Tønning fra Ålesund. De fikk 8 døtre og 1 sønn.

Oles datter Helga giftet seg med Peter Grieg. En av barna hennes var Nordahl Grieg. Helga var 3. datter av Ole. Resten av døtrene forble ugift. De var flotte damer med hatter og «moralen var ikke helt uklanderlig». En datter skrev for faren og en annen datter var sekretær for Nordahl Grieg.

Peter Grieg, slekt fra Skottland. Far til Peter var hanskemaker. Han ble gift med Ingebjørg Rolfsen barnebarnet til sangskribent Rolfsen. Nordahl Bruun.

Gjert: protokollene fra kirka. Kanskje vi kan se om Ole Vollan har gått til nattverd, og dermed kan vi se om Ole har vært i Austad.

Ole var eldst og han eide bruket. Da mora døde, tok broren Kolbein over. Tante Katrina som bodde der sist, tok med seg et skatoll. Hun fant plutselig et hemmelig rom. Der lå skjøter og brev som Andreas har den dag i dag.

Harald Vollan Grieg, (barnebarn) elsket Vollan og løp rundt på Austad kirkegård. Nordahl var bare fem år da morfaren døde. Har sagt at han hadde veldig «respekt for ettmælet til sin morfar Ole Vollan».

Arne Lervik takket Andreas Vollan med bok om Gustava Kielland, bok om Teis Lundegaard og bok om Austad kirke.

---Etter denne delen av møtet ble det pause med kaffe og kringle---

Spørsmål fra salen: Hvor er Ole Vollan gravlagt? Møllendal gravplass i Bergen.

Arne informerer:

- 02 november klokka 19 på Austad grendehus med tema Gustav Vigeland – unge år og tidlig karriere.
- 7.12 – Julegrøt og tema: «Julekalenedere».
- Årsmøte: 07.03.2024 – Samuel Høyland om temaet «Folkevandring»
- Kirkejubileet i Lyngdal kirke 28. oktober – der skal Austad teater være med å spille blant andre Kiellandfamilien. 3 dagers feiring av dette 175-års-jubileet. Konsert fredagen. Søndag er det gudstjeneste og festmiddag. Se «lyngdal.kirken.no» for program.

Forslag fra salen: Skilt om Ole Vollan og vise hvor han bodde. Styret i historielaget arbeider videre med dette.